

OSMANLI ARAŖTIRMALARI
X

NeŖir Heyeti — Editorial Board
HALİL İNALCIK — NEJAT GÖYÜNÇ
HEATH W. LOWRY — İSMAIL ERÜNSAL

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
X

İstanbul-1990

KANUNÎ SÜLEYMAN'IN ESTERGON (ESZTERGOM)
SEFERİ 1543

— Yeni bir kaynak —

Mehmet İPÇİOĞLU

Kanunî Süleyman dönemi tarihlere Türklerin Orta Avrupa'ya hakim olduğu devir olarak geçmiştir. 1521'de Belgrad'ın alınmasından sonra Osmanlı Devleti Viyana'ya, Almanya içlerine kadar uzanmışlar, 1562'de Osmanlı Devleti ile Habsburglar arasında bir mütareke yapılmasına rağmen 1566'da Szigervar da osmanlı yönetimine girmiştir¹. Bu süre içinde Estergon (Esztergom) Kanunî Sultan Süleyman'ın 5. Macaristan seferi'nde çevresindeki bir kısım kalelerle birlikte Türklerin eline geçmiş, Estergon Türk Halk Türkülerine bile girmiştir.

Bilindiği üzere bu seferle ilgili olarak Türkçe beş ana kaynak vardır :

1. *Ta'rih-i Feth-i Şiklôs (Sziklás) ve Estergon ve İstoni Belgrad (Székesfehervár, Stuhlweisenburg)*: HAMMER bu eseri Sinan Çavuş'a atfetmekte ise de², Hüseyin Gazi YURDAYDIN Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine kısmı'nda bulunan 1608 numara-

1 Bu devir olaylarına genel bir bakış için bak. M. Tayyib GÖKBİLGİN, «Kanunî Sultan Süleyman'ın Macaristan ve Avrupa siyasetinin sebep ve âmilleri, geçirdiği safhalar», *Kanunî Armağanı*, Türk Tarih Kurumu yayınlarından, Ankara 1970, s. 5-39; A. C. SCHAENDLINGER, «Die Osmanisch-Habsburgische Diplomatie in der ersten Hälfte des 16. Jhdts.», *Osmanlı Araştırmaları*, IV (1984), 181-196.

2 HAMMER, Devlet-i Osmaniye Tarihi, Türkçe çeviri: Mehmet Atâ, İstanbul 1330, V, 4.

ralı yazmasının Matrakçı Nasuh'a ait olup minyatürlerinin de onun fırçası ürünü olduğunu belirtmiştir³.

2. *Ta'rih-i Şiklōş*. Bu eser, yukarıdakine pek benzemekle beraber, bilhassa menzillerle ilgili kısımları farklıdır. Hüseyin G. YURDAYDIN bu eserin Murādî'ye ait bulunduğunu tesbit etmiştir⁴.

3. Celâl-zâde Muşafâ Çelebi'nin *Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik* adlı eseri. Mustafa Çelebi Nişancı olarak sefere bizzat iştirak etmiştir.

Burada bu eserin Petra KAPPERT neşri kullanılmaktadır : *Geschichte Sultan Süleymân Kânûnîs von 1520 bis 1557*, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1981.

4. Muşafâ Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr*'ı⁵.

5. İbrahim Peçevî'nin *Ta'rih'i* (İstanbul 1281-83). İbrahim Efendi Pécs'li olduğundan eserinde bu şehrin Türklerin eline geçmesi hakkında diğerlerinden daha ayrıntılı bilgi verir⁶.

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Dairesi'nde bulunan bu sefere ait bir «Rüznâme Defteri» bugüne kadar dikkat çekmemiştir. Tamamı 40 yaprak olan bu defter Edirne'den itibaren seferin başlangıcından bitimine kadarki sürenin bütün malî cephesini bu vesile ile gelir-gider hesaplarını ihtiva etmektedir : KEPECİ 1765 numaralı defter. Böylece bu sefere ait askeri ve malî pek çok ayrıntı or-

3 H. Gazi YURDAYDIN, «Matrikçı Nasuh'a göre İstanbul-Budapeşte arası menzilleri», *VIII. Türk Tarih Kongresi, Bildiriler*, Ankara 1981, II, 1247-48.

4 Süleymaniye Kitaplığı, Hekimoğlu Ali Paşa kısmı, no. 700; İstanbul Üniversitesi Kitaplığı, T.Y. 754. H. G. YURDAYDIN, «Murādî ve eserleri», *Bellekten*, XXVII/107 (1963). Ayrıca bak. Franz BABINGER, *Osmanlı Tarih yazarları ve eserleri*, Türkçe çeviri : Coşkun ÜÇOK, Ankara 1982, s. 86-87.

5 Bu yazar için bak. M. Tayyib GÖKBİLGİN, «Celâl-zâde. I. Mustafa Çelebi», *İA*, III, 61-63; İ. Hakkı UZUNÇARŞILI, «XVI. asır ortalarında yaşamış olan iki büyük şahsiyet : Tosyalı Celâl zâde Mustafa ve Salih Çelebi'ler», *Bellekten*, XXII/1958, 391-441.

6 Bak. Cornell H. FLEISCHER, *Bureaucrat and intellectual in the Ottoman Empire. The Historian Mustafa Âli (1541-1600)*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1986.

7 Bak. Şerâfeddin TURAN, «Peçevî, İbrahim», *İA*, IX, 543-545.

taya çıkmaktadır; 16. yüzyılda askerî lojistik tarihini ve bilinenleri büyük ölçüde aydınlatacak niteliktedir⁸.

I. Seferin askerî yönü. Defterden elde edilen bilgiler ve yukarıda verilen diğer kaynaklar ışığında şöyle değerlendirmek mümkündür :

A. Sefer hazırlıkları ve katılanlar.

Sefer Rumeli, Anadolu ve Budin Beylerbeyileri memur edilmişler, Rumeli Beylerbeyi Ahmed Paşa 2. Eylül 1542'de beraberindeki sancakbeyleri ile hazırlıklara başlamıştır. Sefer mühimmatı 371 parça ince donanmaya yüklenerek Tuna yolu ile, Bursa Sancakbeyi Ali Bey komutasında yola çıkmıştır⁹ Silistre, Vidin, Niğbolu, Semendire ve İzvornik Sancakbeyleri yol üzerindeki Sava ve Drava nehirleri üzerinde, ordunun geçişini sağlamak için, köprüler inşası ile görevlendirilmişlerdir¹⁰.

Padişahın kendisi 17. Aralık 1542'de İstanbul'dan Edirne'ye, 23. Nisan 1543'te de oradan Sofya'ya doğru harekete geçer¹¹.

Sefer katılan asker sayısı Matrakçı'nın eserinde ve defterimizde oldukça farklıdır. Ayrıca Rûznâme Defteri'ndeki kayıtlarda kendilerine *mevâcib* dağıtılan askerlerle, *in'âm* verilenler arasında fark vardır. Bunun sebebini *mevâcib*lerin seferin ilk durağı olan Vâlpo ve Sziklas'ta, *in'âm*ların ise son alınan kale İstönî Belgrâd (Székesfehervár)'ta dağıtılmış olması teşkil etmelidir. Aradaki azalma, kale kuşatmaları esnasında verilen zayıttan kaynaklanmış olmalıdır.

8 G. VEINSTEIN, «Some Views on Provisioning in the Hungarian Campaigns of Suleyman the Magnificent», *Osmanische Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte. In memoriam Vanco Boskov*, yayımlayan : Hans Georg Majer, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1986, s. 177-185.

9 Matrakçı, *aynı eser*, 6b; HAMMER, *aynı eser*, V, 242.

10 HAMMER, *aynı eser*, V, 243.

11 Matrakçı, *aynı eser*, 15b.

B. Seferine katılan kapukulu askerleri ile saray hizmetlileri üç kaynağımızda şöyle gösterilmektedir.

Sınıfı	A d e d i		Matrakçı	Celâl-zâde
	Rûznâmçe	Defteri		
Y A Y A L A R	a)	b)		
Yeniçeriler	8 166	7 365	12 000	10.000
Cebeciler	1 773	1 663	2 000	
Topçular	1 673	1 609	2 000	
Top arabacılar	721	687	500	
S Ü V A R İ L E R				
Sipâhiler	473	442	500	
Silâhdârlar	297	288	500	
Sağ ulûfeciler	232	228	500	
Sol ulûfeciler	463	436	1 000	
Sağ garibler	615	591	800	
Sol garibler	544	517	400	
S A R A Y H İ Z M E T L E R İ				
Kapıcılar	223	221	300	
Hayme mehtercileri	233	216	—	
Alem mehtercileri	132	128	—	
Istabl-ı âmire	2 274	2 214	—	
Matbâh-ı âmire	220	219	—	
Ehl-i hıref	67	60	—	
Enderun oğlanları	147	147	—	
Çakırcılar	16	16	—	
Şahinciler	8	8	—	
Atmacacılar	8	8	—	
Sakalar	13	13	—	
Müşâherehorân	200	200	—	
Terziler	56	55	—	

a) *mevâcib* verilenler

b) *in'âm* verilenler

Yukarıda verilen rakamlara göre bir karşılaştırma yapıldığı zaman şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

1. Yayalar

a. Yeniçeriler

Matrakçı'da 12.000 kişi olarak gösterilen bu ocağa bağlı askerlerin sayısını Celalzâde 10.000 kişiye indirmektedir¹². Rûznâmçe defterindeki kayıtlara göre 8.166 yeniçeriye *Masar mevâcibi* verilirken, Budin'de nöbetçi olarak bırakılan 1.500 yeniçeriye de *Reşen mevâcibi* verilmiştir¹³. Bu durumda Celalzâde'nin verdiği rakamlarla Rûznâmçe Defteri'ndeki biribirine yakındır.

b. Cebeciler

Bunlar *Ta'rih-i Feth-i Şiklôş'ta* 1.000 olarak gösterilirken; Rûznâmçe Defterine göre Şiklôş'ta 463 kişi olan bu cemaate bağlı asker sayısı, İstönî Belğrâd'da 436 a düşmektedir¹⁴.

c. Topçular

Ta'rih-i Feth-i Şiklôş topçuların 800 kişi oldukları yazmakta ise, de, Rûznâmçe defterindeki kayıtlardan bu ocağa bağlı askerlerin Şiklôş'ta 615, İstönî Belğrâd'da ise 601 kişi oldukları anlaşılmaktadır¹⁵.

d. Top arabacıları

Matrakçı, Estergon seferine katılan top arabacılarının sayısını 400 kişi olarak göstermektedir. Koçi Bey de risâlesinde 1574 yılında, yani Estergon seferinden 31 yıl sonra bu ocağa bağlı asker sayısının 400 kişi olduğunu bildirmektedir¹⁶. Ancak elimizdeki Rûznâmçe Defterindeki kayıtlardan Top arabacılarının Şiklôş'ta 544¹⁷. İstönî Belğrâd'da 517 kişi oldukları anlaşılmaktadır¹⁸.

12 Matrakçı, *aym eser*, 28a, Celâl-zâde, *aym eser*, 352a.

13 KK 1765, 11b.

14 KK 1765, 11b.

15 KK 1765, 11b ve 25b.

16 *Koçi Bey risalesi*, Ahmet UGUR neşri, Ankara 1985, s. 44.

17 KK 1765, 16b.

18 KK 1765, 25b.

2. Süvariler

Altı bölük diye adlandırılan sipâhîler, silâhdârlar, sağ garibler, sol garibler, sağ ulufeciler ve sol ulufecilerden meydana gelen süvâriilerin toplam mevcudu *Ta'rih-i Feth-i Şiklôş'a* göre 6000, Rûz-nâmçe Defterine göre ise 5.105 kişidir.

3. Saray hizmetlileri

Estergon seferine katılan saray hizmetlileri; 233'i kapıcı, 385'i mehterci, 2.274'ü ıstabl-ı âmire hademesi, 147'i enderun oğlanı, 32'ü av hizmetlisi, 56'sı terzi, 200'ü müşâherehoran olmak üzere toplam 3530 kişiden ibarettir. Diğer kaynaklarımızda bir hususta bilgi bulunmamaktadır.

C. Seferine katılan devlet erkânı ve askeri erkân

Süleyman Paşa : I. Vezir

Rüstem Paşa : II. Vezir

Mehmet Paşa : III. Vezir

Hüsrev Paşa : IV. Vezir

Ebussuud Efendi : Rumeli Kazaskeri, Muhyiddin Efendi : Anadolu Kazaskeri, Lutfi Efendi : Defterdar, Ferhat Bey : Rumeli Defterdarı, Yusuf Bey : Anadolu Defterdarı, Mehmet Bey : Budin Defterdarı, Celalzâde Mustafa Çelebi : Nişancı.

Beylerbeyler :

Ahmet Paşa (Rumeli), İbrahim Paşa (Anadolu), Mehmet Paşa (Budin).

Sancakbeyleri :

Osman Bey (Tırhala), Mehmet Can Bey (Mora), Ulama Bey (Bosna), Hıdır Bey (Köstendil), Turgut Bey (Niğbolu), Mesih Bey (Avlonya), Velican Bey (İskenderiye), Bâli Bey (Vidin), Mehmet Bey (Özi), Mehmet Bey (Prizren), Abdullah Bey (Selânik), Mahmut Bey (Kırkkilise), Ali Bey (Çingâne), Turhan Bey (Elbasan), Mehmet Bey (Menteşe), Ali Bey (Bursa), Ali Bey (Aydın), Hüsrev Bey (Teke), Sinan Bey (Bolu), Sunullah Bey (Hamit), Ahmet Bey (Karahisar), Turhan Bey (Karesi), Hasan Bey (Kocaeli), Şahveli

Bey (Sultanönü), Mehmet Bey (Ergani), Mehmet Bey (Semendire), Hayrettin Bey (İzvornik), Murat Bey (Pojege), Murat Bey (Alacahisar), Kasım Bey (Mohaç), Ahmet Bey (İnebahtı).

Kethüdâlar

Geyvan Bey (Rumeli), Yunus Bey (Anadolu), Sinan Bey (Yeniçeri), Mustafa Bey (Sipâhi), Mehmet Bey (Silâhdâr), Ahmet Bey (Sağulufeciler), Hasan Bey (Solulufeciler), Şehsüvar Bey (Solgaribler), Ali Bey (Kapucular), Ali Çelebi (Mehterciler).

Ağalar

Ali Bey (Yeniçeri), Bâlî Bey (Sipâhi), Mesih Bey (Silâhdâr), Sinan Bey (Sağulufeciler), Hasan Bey (Solulufeciler), Mustafa Çelebi (Topçular), Ali Bey (Solgaribler), Sinan Ağa (Hazîne), Ca'fer Ağa (Kilerci), Rıdvan Bey (Emîr-i 'Alem), Behram Bey (Kapucibaşı), Mahmut Bey (Çavuşbaşı).

Reisler

Haydar Bey (Büyük Emîr-i ahur), Hüseyin Bey (Küçük Emîr-i ahur), Ahmet Bey (Ser-Zevvâkin), Firuz Bey (Ser-Habbâzin-i hasa).

Eminler

Hayreddin Bey (Matbâh-ı âmire), Nasuh Bey (Arpa), Mustafa Çelebi (Berat), Yahyâ Çelebi (Defter).

D. Sefer sırasında ordugâha gelen elçiler

a. Lehistan Kralının Elçisi

12 Ağustos 1543, Pazartesi günü ordugâha gelen elçi kralının gönderdiği 8 adet 6.036 dirhem tutarında büyük kupa, 8 adet samur yusûfi başlık, 2 adet üskûf ve 1 adet sungurdan oluşan hediyelerini takdim eder¹⁹.

b. Kara Boğdan (Moldavya) Voyvodasının Adamları

22 Mayıs 1543, Salı günü Niş Kasabasında kurulmuş olan ordugâha gelen voyvodanın adamları yıllık vergilerini teslim ederek dönerler²⁰.

c. Dubrovnik Cumhuriyetinin Elçileri

Osmanlı Devletine tâbi imtiyazlı devletlerden biri olan bu cumhuriyetin elçileri de 350 000 akçe tutarındaki cizyelerini getirmişlerdir²¹.

d. Erdel Voyvodasının Adamları

Erdel voyvodası da adamları ile geleneksel vergisini göndermiştir²².

e. Eflak Voyvodasının Adamları

Eflak voyvodası 1.100.000 akçe tutarındaki cizyesini ordugâha gelen elçileri vasıtası ile hazineye teslim eder²³.

F. Seferin yol güzergâhı

Sefer Edirne'den başladığı için, kaynaklarımızda da bu şehirden itibaren olan yol boyundaki konak mahalleri zikr olunmaktadır. Murâdî'nin *Ta'rih-i Feth-i Şikloş ve Estergon ve İstönî Belğrad* adlı eserinin Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı (TKSK)'ndaki nüshasında menziller gün ve mesafe belirtilerek, fakat eksik olarak, Süleymaniye Kitaplığı (SK)'ndaki bir başka nüshasında ise sade yer adları ile verilmektedir. Bu bilgileri Rûznâmçe Defteri ve Celâl-zâde'ninkilerle karşılaştıralım :

20 Matrakçı, *aynı eser*, 53a.

21 KK 1765, 8-b.

22 KK 1765, 8-b.

23 KK 1765, 9-a.

<i>Rûznâmçe Defteri</i>	<i>Matrakçı</i>	<i>Murâdi</i>	<i>Celâlzâde</i>
»	Edirne	Edirne	Edirne
»	Çirmen	Çirmen	Çirmen
»	Eski Hisarlık	Beyalanı	»
Çakırağa	Çakırağa	Çakırağa	Çakırağa
Değirmenleri	Değirmenleri	Değirmenleri	Değirmenleri
»	Güllük karyesi	Halidli Çayırı	»
Pınarbaşı	Akpınar	Pınarbaşı	»
»	Köpsi Suyu	Roğoş	»
Filibe	Filibe	Filibe	Filibe
»	Tatarlar karyesi	Yassıca Yayla	»
»	Karapınar Çayırı	Yond Korusu	»
»	Kapulu Derbend	Karapınarlı	»
»	İhtiman Sahrası	İhtiman Sahrası	»
»	Hacı Karaman	Hacı Karaman	»
Sofya	Sofya	Sofya	Sofya
»	»	Yer Derbendi	»
Şehirköy	»	Şehirköy	»
»	»	İzvor	»
Niş	Niş	Niş	Niş
»	Radoşa	İyvarlık deresi	»
»	Alacahisar	Alacahisar	»
»	Nuhşel çayırı	Derbenden	»
»	Oprava suyu	İpri suyu	»
»	Biringe	Morava suyu	»
»	Koştakola	Bannetic	»
»	Akkilise	Akkilise	»
»	Ralya	Ralya	»
»	Hisarlık	Hisarlık	»
Belgrad	Belgrad	Belgrad	Belgrad
»	Moraçay	Moraçay	»
»	Grabviç	Grapolça	»
»	Gradin	Debaraca	»
»	Kumariç	Koruca	»
»	Bögürdelen	Bögürdelen	»
Yarık karye	Yarık karye	Yarık karye	»
»	Gorgoruca	İlaca	»
»	Tırnova	»	»
»	Vilkar	Valkovar	»
»	Berhovar	Berhova	»
»	Ösek	Ösek	»
»	Fıraş	»	»
Valpova	Válpo	Válpo	Válpo
»	»	Kızılık hisarı	»
»	»	Drava Nehri	»

Şiklos	Şikloş	Şikloş	Şikloş
»	»	İrşe	»
»	»	Seksar	»
»	»	Viran klise	»
»	»	Turluna	»
»	»	Feldvar	»
»	»	Yıluksaray	»
»	»	Kabakuşluk	»
Estergon	Estergon	Estergon	Estergon
»	»	Nesmil	»
»	»	Çakvar	»
İstolni	İstolni	İstolni	İstolni
Belgrad	Belgrad	Belgrad	Belgrad

G. Fetihler, Sona Eriş ve Takvim

a. Harben alınan kaleler :

1. Válpó Kalesi

Bu kale Türklerin elinde bulunan Ösek (Eszék) kalesi ile Fıraş nehri arasında önemli bir jeopolitik yapıya sahip bir yerde bulunuyordu. Bir Türk kalesine bu kadar yakın olması nedeniyle çoğu kez tehlikelere sebep oluyordu. Bunun için de itaat altına alınmasına karar verildi.

Kale 30 Nisan 1543, Pazartesi günü kuşatma altına alınır²⁴. Pojega Sancakbeyi Murat Bey ile İzvornik Sancakbeyi Hayrettin Bey'in doğudan, Rumeli Beylerbeyi Ahmet Paşa'nın kuzeyden, Bosna Sancakbeyi Ulama Bey'in güneyden kuşattıkları kale; 20 Haziran, Çarşamba günü Ahmet Paşa tarafından yapılan taarruzla teslim alınır. İç kaleye sığınanların 22 Haziran, Cuma günü dışarı çıkıp teslim olmaları ile de kale tamamen Türklerin eline geçer²⁵.

2. Şikloş Kalesi

İçinde, Osmanlı devletine bağlı reayayı taciz edenleri barındıran Şikloş kalesi; 9 Haziran Pazar günü kuşatma altına alınır.

²⁴ Matrakçı, *aym eser*, 43-b.

²⁵ Celâl-zâde, *aym eser*, 356-a.

Kale varoşunun bulunduğu doğu tarafı Vezir Mehmet Paşa tarafından, dış hisar ile iç hisarın birleştiği kuzey tarafı Vezir Hüsrev Paşa, Rumeli Beylerbeyi Ahmet Paşa ve Yeniçeri Ağası Ali Ağa tarafından kuşatılır²⁶.

5 Temmuz, Cuma günü askerler içeri girmeği başararak dış kaleyi ele geçirirler, 6 Temmuz, Cumartesi günü ise iç kaledekiler teslim olurlar ve kale Osmanlıların eline geçer²⁷.

3. Estergon Kalesi

25 Temmuz, Salı günü yapılan teslim çağrısını kabul etmeyen Estergon kalesi, 26 Temmuz, Çarşamba günü kuzeyden Vezir Mehmet Paşa, güneyden Yeniçeri Ağası Ali Bey, Rumeli Beylerbeyi Ahmet Paşa ve Bosna Sancakbeyi Ulama Bey tarafından kuşatılır²⁸.

Macar, Alman, İtalyan ve İspanyol muhafızlar tarafından korunan kalenin surları akıl almaz bir mukavemet göstererek günlerce dayandıktan sonra nihâyet 6 Ağustos, Çarşamba günü su kulesi tarafındaki surda geniş gedikler açılır. Bu taraftan hücum geçen askerlerin bir çoğu kaleye girmeğe muvaffak olurlar, aynı gün dış kale ele geçirilir. Ertesi 1 Ağustos, Perşembe günü iç kaledekileri de teslim olurlar²⁹.

4. İstönî Belğrād Kalesi

Bu kalede 22 Ağustos 1543 Perşembe günü Osmanlılar tarafından üç yönden kuşatılır.

On gün sonra 2 Eylül Pazar günü kaleye umûmî bir taarruza geçilir, önce dış kale alınır. İç kaledekiler de ertesi gün teslim olurlar³⁰.

26 Matrakçı, *aym eser*, 45-a.

27 Matrakçı, *aym eser*, 45-a.

28 Matrakçı, *aym eser*, 93-b.

29 Celâl-zâde, *aym eser*, 364-a.

30 Celâl-zâde, *aym eser*, 370-b, 371a.

Kale Budin eyâletine bağlı bir sancak haline getirilir ve Budin Beylerbeyi Yahya Paşazâde Mehmet Paşa'nın kardeşi bu yeni kazaya sancakbeyi olarak atanır³¹.

b. Teslim Olan Kaleler

1. Peçuy Kalesi

28 Haziran 1543, Cuma günü Vâlpo'dan hareket eden ordu, Drava nehri kenarına geldiğinde Murat Bey, Padişah tarafından kalenin anahtarlarını istemek üzere Peçuy'a gönderilir. Kaledekiler hiç bir mukavemet göstermeksizin kalenin anahtarlarını verirler³².

2. Tata Kalesi

Bu kalenin alınması Estergon kalesinin alınmasından bir sonraki haftaya rastlamaktadır. Estergon'un fethinden sonra buradan ayrılmak üzere hazırlıklarını tamamlayan pâdişah kalenin anahtarlarını istemek üzere Bosna Sancakbeyi Ulama Bey'i Tata kalesine gönderir. Kendisi de bu tarafa doğru hareket etmek üzere iken Ulama Bey beraberinde Kale komutanları olduğu halde gelir ve komutanlar anahtarları pâdişaha sunarlar³³.

H. Seferin Sonu

İstoni Belgrad kalesinin fethinden sonra buradaki hazırlıklarını tamamlayan ordu, 16 Eylül 1543, Perşembe günü dönüş için yola koyulur. 5 günlük bir yolculuktan sonra 21 Eylül Cuma günü Budin'e gelinir. Budin'de yapılacak hazırlıklar da tamamlandıktan sonra önce Varadin'e oradan da Belgrad'a gelinir. Belgrad'a

31 Matrakçı, *aynı eser*, 142-a.

32 Celâl-zâde, *aynı eser*, 357.

33 Matrakçı, *aynı eser*, 110-a. Ayrıca Rûznâmçe Defteri'nde kalenin mukavemet göstermeksizin teslim olduğunu gösteren şöyle bir kayıda rastlanmaktadır.

«in'âm

be Andrea ve Anibal kapudânân-ı kal'a-i Tata ez'an sebeb ki kal'a-i Tata bî-cenk teslim kerdend» (KK 1765, 22-a).

geldiğinde Şehzâde Mehmed'in vefatını haber alan pâdişah burada orduyu terhis ederek Niş, Sofya, Filibe ve Edirne'den 16 Kasım 1543'te İstanbul'a ulaşır.

İ. Seferin Takvimi

16 Ağustos 1542. Ferdinand'ın kuvvetleri Budin'e saldırır.

17 Aralık 1542. Kânûnî Edirne'ye doğru harekete geçer.

23 Nisan 1543. Kışı Edirne'de geçiren ordu Macaristan'a doğru harekete geçer ve Çirmen'e gelir.

15 Mayıs 1543. Sofya'ya gelen pâdişah Budin valisi Yahyâ Paşazâde Bâli Paşa'nın vefat haberini alır ve bu haber üzerine merhum Paşa'nın kardeşi Mehmet Bey'i Budin valisi olarak tayin eder.

4 Haziran 1543. Kanunî Süleyman Belgrad'a gelir. Diyarbakır beylerbeği Ayas Paşa'dan haberciler gelerek Şâh'ın askerlerinin çevredeki kalelere saldırdığını bildirirler.

22 Haziran 1543. Valpo kalesi teslim alınır.

6 Temmuz 1543. Şikloş kalesi teslim alınır.

12 Temmuz 1543. Padişah Budin'e gelir.

26 Temmuz 1543. Estergon kalesi kuşatılır.

7 Ağustos 1543. Dış kale teslim alınır.

8 Ağustos 1543. İç kaleye sığınanlar teslim olurlar.

12 Ağustos 1543. Lehistan elçisi gelir.

15 Ağustos 1543. Tata kalesi teslim olur.

16 Ağustos 1543. Ordu Estergon'dan ayrılır.

20 Ağustos 1543. İstoni Belgrad'a varılır.

2 Eylül 1543. İstoni Belgrad'ın dış kalesi alınır.

3 Eylül 1543. İç kaledekiler de teslim olurlar.

21 Eylül 1543. İstoni Belgrad'dan ayrılan ordu Belgrad'a gelir.

9 Ekim 1543. Belgrad'a gelen pâdişah burada orduyu terhis eder.

16 Kasım 1543. Kanûni İstanbul'a döner.

J. Sefer Sırasında Verilen Kayıplar ve Yapılan Atamalar

Seferi anlatan eserlerde kuşatmalar sırasında çok sayıda askerinin hayatını kaybettiği yazılmaktadır³⁴. Ne varki bu eserlerin hiç birinde kesin rakam verilmemektedir. Ancak Rûznâmçe Defteri'ndeki kayıtlardan, maaşlı askerlerin verdiği zâyîâtı, maaş alan asker sayısı ile in'âm dağıtılanlar arasında bir mukâyese yaparak çıkarmak mümkündür. Çünkü in'âm dağıtılan saray hizmetlileri arasında bir azalma olmazken, her ocağa bağlı asker sayısının düştüğü görülmektedir. Şikloş'ta 15 193 askere maaş verilmiş, fakat zaferden dolayı, son fethedilen yer olan İstoni Belgrad' da 14 060 askere in'âm dağıtılmıştır. Geriye kalan 1 133 kişinin kuşatmalar sırasında öldüğü anlaşılmaktadır.

Seferde hayatını kaybeden idâreciler de yine Rûznâmçe Defteri'ndeki kayıtlardan çıkarılabilmektedir. Defter bir malî kayıt defteri olmasına rağmen yapılan atamalar sırasında hediye verilen şahıslara bunların nedeni de açıklanmaktadır. Böylece bu defterden hem ölenlerin, hem de onların yerine atananların kimler oldukları ortaya çıkmaktadır :

a) Ölenin

Adı ve görevi :	Ölüm Yeri :	Rûznâmçe D.
Cümdî Sinan Bey, Bolu S.B.	Estergon	23-b
Zehrimar Mehmet Bey, Silistre S.B.	İstoni Belgrad	(32)
Hersek'li Ali, Silâhdâr B.B.	Şikloş	22-b
Bosna'lı Ferhad, Sağulufeci B.B.	Şikloş	22-b
Yusuf, Sipâhiler B.B.	İstoni Belgrad	23-a
Ali Bey, Top arabacı B.B.	İstoni Belgrad	23-a
Mustafa, Kilercibaşı	Estergon	21-a
Ahmet bin Abdullah, Topçubaşı	Estergon	21-a

34 Celâl-zâde, *aym eser*, 356-a, 371-b; Murâdî, *Târih-i Şikloş*, 124-a.

b) *Atanmanın*

Adı ve eski görevi :	Yeni Görevi :	
Mehmet Bey, Kethüda (Cezâyir)	Karahisar S.B.	33-a
Ahmet Bey, İnebahtı S.B.	İstoni Belgrad S.B.	33-a
Câfer Bey, Sağ Ulûfeci B.B.	İnebahtı S.B.	33-a
Haydar Bey, Büyük Emir-iahur	Niğbolu S.B.	28-b
Hüsrev Ağa, Sipâhiler Ağası	Teke S.B.	22-b
Mustafa	Silâhdâr B.B.	22-b
Süleyman b. Müttalib	Sağulûfeciler B.B.	13-b
Ahmet Bey, Çakırcıbaşı	Atmacacıbaşı	13-b
Ahmet Bey, Atmacacıbaşı	Sol garibler B.B.	24-a
Hasan Bey, Sol garibler B.B.	Sağ garibler S.B.	24-a
Hüseyin, Sipâhî oğlanı	Sipâhî B.B.	24-a
Mesih Bey, Sipâhî B.B.	Sipâhiler Ağası	23-a
Sinan Bey, Sağ garibler B.B.	Sol ulûfeci B.B.	23-a
Süleyman, Toparabacılar Ket.	Toparabacı B.B.	22-b
İbrâhim, Silâhdârlar B.B.	Kilercibaşı	21-a

(S. B. = Sancakbeyi, B. B. = Bölükbaşı)

II. SEFERİN MALİ CEPHESİ

A. Gelirler

Sefer sırasında devlet hazinesine giren gelirler Rûznâme Defteri'ne kaydedilmişlerdir. Bunlar mukâtaa, vergiler ve beytü'l-mal gelirleri olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır.

Ekli tabloda (Tablo 4) bu gelirlerin nelerden oluştuğu ve ne kadar tuttuğu gösterilmektedir. Bunlar reâyadan alınan vergiler, Osmanlı devletine bağımlı olan Erdel, Eflak, Boğdan ve Dubrovnik'ten gelen vergiler, Balkanlardaki mukâtaaların gelirleri ile beytü'l-mâl-i hassa gelirlerinden oluşmaktadır. Ayrıca Mısır ve Diyarbakır'dan İstanbul'a gönderilen paralar da seferde bulunan pâdişaha ulaştırılmıştır. Bu paralar sefer sırasında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak üzere askerî hizmetlere sarfedilmiştir.

Rûznâme Defteri'nin gelirler kısmında kaydedilen para birimleri değişmektedir. Bunlardan nakdiye olarak geçen para akçe karşılığı olup, bunun dışında hazîneye sikke olarak girmiş olan

Sultâniye, Efrenciye, Nâkise, Engürüsiye ve Sakız'ın akçe olarak değerleri 55 ile 60 arasında değişmektedir.

Mukâtaa	746 597 A	231 365 S	20 868 E	12 N	3 111 Sa	20 En
Beytü'l-mal	166 391	910	113	—	—	—
Vergiler	3 488 179	14 213	264	1 742	—	—
Toplam gelir	4 401 167	246 488	21 245	1 754	3 111	20

269 307 X 58 = 15 619 806 + 4 401 167 = 20 021 073 Akçe

(A — akçe, S — Sultâniye, E — Efrenciye, N — Nâkise, Sa — Sakız, En — Engürüsiye)

B. Giderler

a. Nakdî Giderler

1. Maaşlar ve *in'âmlar*

Maaşlı askerler ve saray hizmetlilerine yapılan ödemeleri *ulûfe*'ler ve *in'âm*'lar olmak üzere başlıca iki kısma ayırmak mümkündür. Seferde askerlere maaşları üçer aylık *mevâcibler* halinde ödenmiştir. Rûznâmçe Defteri'ndeki kayıtlardan, seferin başlangıç ayı olan Muharrem ayından itibaren yeniçelerilerin dışında bütün askerlerin *Masar* ve *Recec mevâcibleri* ödenirken yeniçerilere ise sadece *Masar mevâcibi* verildiği anlaşılmaktadır³⁵.

În'âmlar ise zafer dolayısıyla İstoni Belgrad'da dağıtılmıştır. *În'âmlar* ulûfeli kul tâifesi diye adlandırılan bütün asker ve hizmetlilere verilmiştir.

35 KK 1765, 11-b.

2. Dağıtılan *mevâcib* ve *in'âm*lar

Ödeme yapılan hizmet sınıfı ödemesinin şekli

	<i>Mevâcib</i>	<i>In'âm</i>	
Yeniçeriler	4 282 218	6 628 500	Akçe
Sipahiler	6 400 301	4 098 500	»
Silahdarlar	2 800 425	5 006 600	»
Sağ ulufeciler	1 415 439	618 300	»
Sol ulufeciler	849 633	697 800	»
Sağ garibler	654 174	259 200	»
Sol garibler	497 344	205 200	»
Cebeciler	318 443	22 500	»
Topçular	494 538	177 300	»
Top arabacılar	383 073	177 300	»
Kapıcılar	265 470	198 900	»
Enderun oğlanları	314 130	186 000	»
Istabl-ı âmire hizmetlileri	2 172 125	1 050 975	»
Matbah-ı âmire hizmetlileri	213 240	149 900	»
Çakırcılar	36 584	12 600	»
Atmacacılar	15 935	7 200	»
Şahirnciler	15 406	7 200	»
Hayme mehtercileri	202 177	149 950	»
Alem mehtercileri	198 801	109 350	»
Sakalar	28 455	11 700	»
Müşâherehoran	1 421 628	1 208 373	»
Hil'at terzileri	19 735	21 150	»
Hassa terzileri	73 950	18 450	»
Ehl-i hıref	73 950	—	»
Lağımçılar	41 765	—	»

Listede görüldüğü gibi kapukulu askerlerine 18.195.618 akçe *mevâcib*, 18.214.200 akçe de *in'âm* olarak dağıtılmıştır. Saray hizmetlilerine ise *mevâcib* olarak 4.997.650, *in'âm* olarak da 3.150.748 akçe verilmiştir. Ayrıca Belgrad, Budin, Mohaç, Projega ve İstoni Belgrad'daki askerlere 10.746.720 akçe, gemilerdeki kürekçilere ise 643.720 akçe ödenmiştir.

Buna göre seferde askerlere yapılan ödemeler için şu şekilde genel bir tablo ortaya çıkmaktadır.

<i>Kapıkulu askerleri :</i>	<i>Mevâcib</i>	<i>İn'âm</i>	<i>Toplam</i>
Yayalar	5.578.282	7.328.600	12.906.882
Süvariler	12.617.336	10.885.600	23.502.936
Saray memurları	4.997.650	3.150.748	8.150.398
Kale muhafızları	10.746.127	—	10.746.127
Gemi kürekçileri	643.720	—	643.720
		Genel toplam :	55.948.063 Akçe

Yukarıda adı geçen askerî sınıflara ödenen bu 55.948.063 Akçeye, Lağımcıyân-ı gebrâna verilen 41.768 Akçe ile kazaskerlere verilen 82.332 Akçe de ilâve edildiğinde *mevâcib* ve *in'âmların* nakdî olarak değeri 56.072.163 Akçeye yükselmektedir.

Devlet erkânına dağıtılan nakdî *in'âmlar* :

Seferin son durağı olan İstoni Belgrad'da kazanılan zaferlerden dolayı dağıtılan nakdî *in'âmın* dışında devlet erkânına da hem nakdî, hem aynı olarak para ve hil'atler dağıtılmıştır. 23 Cemâzîyelâhir Cuma günü dağıtılan bu *in'âmlardan* nakden yapılan ödemelerin kişi ve rütbelere göre dağıtımını şu şekilde olmuştur³⁶.

Vezirler	400.000
Kazaskerler	153.000
Beylerbeyler	54.000
Defterdar	18.000
Nişancı	18.000
Ağayan-ı Hassa	203.974
Vezirlerin arabaları	36.000
Toplam :	973.974 akçe

Bu 973.374 akçe ile askerlere dağıtılan 56.072.63 akçe bir araya geldiği zaman maaş ve in'âm olarak toplam 57.046.087 Akçe tutarında bir ödeme yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

3. Mutfak masrafları

Sefer sırasında ordunun iâşesini karşılamak üzere İstanbul'dan yola çıkarılan gemilerle Tuna yoluyla Belgrad'a gönderilen erzâkın dışında matbâh-ı âmire emini olan Hayreddin Bey'e erzak için aşağıda belirtilen günlerde toplam 269.500 akçe ödeme yapılmıştır.

Yapılan ödemenin Günü	Yeri	Miktarı (akçe)	KK 1765
3 Safer 950	Filibe	79 500	3-a
2 Rebiülevvel 950	Belgrad	50 000	7-b
28 Rebiülâhîr 950	Şikloş	60 000	12-b
11 Cemâziyelevvel 950	Estergon	30 000	21-a
4 Cemâziyelâhîr 950	İstoni Belgrad	50 000	23-a

4. İstabl-ı Âmire

Hayvanların yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak üzere Arpa Emini olan Nasuh Bey'e aşağıda gösterilen yer ve zamanlarda toplam olarak 419.078 Akçe ödenmiştir.

Yapılan ödemenin Günü	Yeri	Miktarı (akçe)	KK 1765
25 Muharrem 950	Filibe	75 000	2-b
10 Safer 950	Filibe	100 000	4-b
20 Safer 950	Sofya	94 078	6-a
8 Receb 950	Waradin	150 000	35-b

Ayrıca devecilere (*kirâye-i şütürân*) de gördükleri hizmetten dolayı 568.867 Akçe verilmiştir³⁷.

37 KK 1765, 6-a, 17-b, 19-a, 22-b, 35-a.

5. Mübâyaat

Dağıtılan elbiselerin hazine tarafından satın alınması Rûz-nâmçe Defteri'ndeki kayıtlarda mübâyaat olarak geçmektedir. Bu kayıtlara göre 20 savb hil'at için 35.600 akçe ödenmiştir.

6. Bahşişler

Sefer sırasında herhangi bir görevden dolayı ordugâha gelen yerli ve yabancı ulaklara 28.960 Akçe bahşiş dağıtılmıştır.

Nakdî olarak yapılan masrafların genel tablosu

M A A Ş :

Kapukulu askerlerine ödenen miktar	18.195.618
Saray hizmetlilerine ödenen miktar	4.997.650
Kalelerdeki askerlere ödenen miktar	10.146.127
Gemilerdeki kürekçilere ödenen miktar	643.720

İ N ' A M :

Kapukulu askerlerine ödenen miktar	18.214.200
Saray hizmetlilerine ödenen miktar	3.150.748
Devlet erkânına verilen	973.974
Deveciler ile lağımçılara ödenen	610.935
Bahşişler	28.960

İ Â Ş E

Istabl-ı Âmiire masrafları	419.078
Matbah-ı Âmiire masrafları	269.500
Mübâyaat	35.600

T o p l a m 59.630.309

C. Aynî Giderler

Seferde gösterdikleri başarılarından dolayı devlet ricali (Tablo 1), cizye ve hediye getirenler (Tablo 2) ve teslim alınan kale görevlileri (Tablo 3) aynı olarak mükâfatlandırılmaktadır.

<i>Hediye nin Cinsi</i>	<i>Vezirl.</i>	<i>Sancak beyi Ağalar</i>	<i>Kırım Hanı</i>	<i>Toplam</i>
At	5			5
Zincir	9 kıt'a			9 kıt'a
Kutaz	9 adet			9 adet
Çelik Bozdoğan	9 »			9 »
Abâyi	9 »			9 »
Makta	9 kıt'a			9 kıt'a

KUMANDANLAR

Âlâ Bursa		52 Savb	29 Savb	1 Savb	82 savb
Evsat Bursa		9 »	8 »		17 »
Edna Bursa		1 »	3 »		4 »
Benek-i Âlâ		12 »	1 »		13 »
Benek-i Evsat		14 »	2 »		16 »
Benek-i Ednâ		4 »	12 »		16 »
Münakkaş Bursa			25 »	5 »	30 »
Kırmızı Freng	16 savb	2 »		3 »	21 »
Kırmızı sâde	16 »	2 »			18 »
Mor şakırlat			1 »		1 »
Şûri				2 »	2 »
Rişte			14 »	5 »	19 »
Amasya kemhâ			1 »		1 »
Frengi kemhâ		1 Savb			1 »

Tablo 1 (üstte)

Tablo 3 (altta)

Peçuv	Kale porkılabı	Ednâ benek	1 s
	Adamları (iki kişi)	Şûri	2 s
Valpo	Kale porkılabı	Vasat	1 s
	Kale kethüdası	Ednâ	1 s
	Porkılabın adamı	Ednâ	1 s
	İleri gelen iki kişi	Benek vasat	2 s
Şikloş	Teslimiyeti bildirenler	Benek vasat	2 s
	Kale porkılabı ve adamı	Benek vasat	2 s
	İleri gelen üç kişi	Benek ednâ	3 s
Tata	Kale kapudanları (2 kişi)	Bursa kadife	2 s
	Adamları (2 kişi)	Şûri	2 s
İstoni	Kale kapudanları (4 kişi)	Benek vasat	4 s
Belgrad	Adamları (2 kişi)	Münakkaş	2 s
	Petro	Benek vasat	1 s
	Papas	Benek vasat	1 s
	Kâtip	Benek vasat	1 s

IV. SONUÇ

23 Nisan 1543, Pazartesi günü Edirne'den başlayan Estergon seferi'nin seyir defteri; Valpo, Şikloş, Peçuy, Tata, Estergon ve İstoni Belgrad kalelerinin alınmasından sonra 16 Kasım 1543'te ordunun İstanbul'a dönüşüyle kapanmıştır.

Bu uzun Orta-Avrupa seferinin sonunda Budin'deki Türk varlığını tehdit eden söz konusu kaleler fethedilerek bölgenin savunması güvence altına alınmıştır. Ayrıca bu seferle jeopolitik öneminin dışında dîni açıdan da Hristiyanlar için çok önemli birer yere sahip olan Estergon ve İstoni Belgrad kaleleri Türklerin eline geçmiştir.

Estergon kalesinin fethi ile 1532 Alman seferi sırasında Viyana yolunu açan Göns kalesinin fethinden sonra Viyana'ya bu defa başka istikâmetten ikinci bir yol açılmıştır.

Sefer devlete, yaklaşık 61.6 milyon akçeye mal olmuş, askerlerin ihtiyaçları önceden tesbit edilerek eminler ve kâtipler vâsıtasıyla günü gününe karşılanmıştır. Maaşlı askerlere hak ediş durumlarına göre 24 583 115 Akçe maaş ödenmiş, ayrıca kazanılan zaferlerden dolayı prim olarak yaklaşık 21 300 000 akça in'am dağıtılmıştır. Askerî ihtiyaçlara 15 800 000 Akçe harcanmıştır. Yapılan bu masraflara karşı hazîneye mukâtaa gelirleri, beytü'l-mâl-i hassa gelirleri ve vergilerden oluşan 20 021 973 Akçe girmiştir.

<i>Gelirler</i>		<i>Giderler</i>	
Mukâtaa gelirleri	15 551 987	Maaşlar	24 583 000
Beytü'l-mâl-i hassa	225 725	İn'amlar	21 300 000
Vergiler	4 428 881	Askerî İhtiyaçlar	15 800 000
T o p l a m	20 021 973		61 683 000

Ölümlerden veya ölenin yerine yapılan atamalardan dolayı askeri ve idari kadrolarda meydana gelen boşluklar yapılan tayinlerle zamanında doldurulmuştur. Seferde sancakbeylerinden Bolu Sancakbeyi Cündî Sinan Bey, Silistre Sancakbeyi Zehrimar Bey, Kapıkulu ağalarından silâhdâr, sağ ulufeciler, Top arabacıları, sipahiler bölükbaşları ve topçu başı hayatlarını yitirmişlerdir. Bunların yerine bir alt kademedeki kişiler atanmıştır.

1543 yılının bir hıdırellez günü başlayan ve aynı senenin Kasım ayında ordunun İstanbul'a dönmesi ile sona eren bu seferin sonunda gerek askerî gerekse iktisâdî bakımdan büyük zâyat veren Osmanlı devleti buna karşılık stratejik bakımdan çok değerli kalelere kavuşmuştur.

TABLO 2

Hediye verilenin

Hediyenin

Adı	Görevi	Veriliş Nedeni	Cinsi			Adedi	Nakit	K K
			Câme	Akmişe	Evânî			
Şah Hüseyin	Emin Giray'ın Adamı	Haber	Evsat Mirahori	—	—	1 savb	600	2-a
Hacı Osman	Müjdecî	Haber	Mirahori	—	—	1 savb	500	4-b
Pavlo	Dubrovnik'li idarecilerin Adamı	Haber	—	—	—	—	600	4-b 33-a
—	Dubrovnik elçileri	Armağan	Bursa Rište	—	—	2 savb	—	8-b
—	Budin Vâlisinin Adamı	Haber	—	—	—	—	900	5-a 6-a 30-a
Galata'lı Mehmed bin Ahmet	Şehzâde Selim'in	Haber	—	—	—	—	2400	24-b
Eyüp'lü Mehmet bin Ali	Çavuşları							31-b
Hasan	Şehzâde Mustafa'nın Çavuşu	Haber	—	—	—	—	600	33-a
—	Şehzâde Mustafa'nın Kapıcısı	Haber	—	—	—	—	300	33-a
—	Şehzâde Mehmed'in Çavuşu	Haber	—	—	—	—	600	35-b
—	Şehzâde Mehmed'in Adamı	Haber	—	—	—	—	300	35-b
—	Boğdan Voyvodasının Kapıcıbaşı	Cizye	Ednâ Benek	—	—	1 savb	1.000	6-a
—	Boğdan Voyvodasının Tercümanı	Cizye	Münakkaş	—	—	1 savb	500	6-a
—	Eflak Voyvodasının Adamı	Cizye	Vasat Bursa	—	—	1 savb	1.500	8-b
—	Eflak Voyvodasının Adamı	Cizye	Münakkaş	—	—	1 savb	1.000	8-b
—	Erdel Voyvodasının Adamı	Cizye	Ala Bursa	—	—	1 savb	—	8-b
—	Erdel Voyvodasının Adamı	Cizye	Benek Bursa	—	—	1 savb	—	8-b
—	Lehistan Kralının Elçisi	Armağan	Şûri Sâde	—	—	1 savb	—	21-a
			Ala Bursa	—	—	1 savb	—	21-a
			Münakkaş	—	—	1 savb	—	21-a
			—	Rište	—	1 savb	—	21-a
			—	Amasya	—	1 savb	—	21-a
—	Lehistan Kralı'nın Adamları	Armağan	—	—	628 dirhem	—	—	21-a
			Münakkaş	—	—	1 savb	—	21-a
			Amasya	—	—	1 savb	—	21-a
			Şûri Kemhâ	—	—	9 savb	—	21-a
—	Lehistan Kralının Tercümanı	Armağan	—	—	—	—	200	21-a
			Münakkaş	—	—	1 savb	—	21-a
			Bursa Rište	—	—	1 savb	—	21-a

M U K A T A A G E L L I R L E R I	Elbasan, Avlonya, Özi	50.050	—	—	—	—	—	3-a
	Yanya, Karlıili, Manastır, Köprülü	188.280	30	90	—	—	—	4-a
	Fillbe, Bergama, Gümülcine	79.530	505	396	12	20	31	5-b
	Mısır, Diyarbakır	—	230.641	20.297	—	—	3.080	8-a
	Ağrıboz	246.524	55	59	—	—	—	9-a
	Avlonya	2.400	—	—	—	—	—	14-b
	Gümülcine, Timurhisarı, Karasuyenicesi, Drava	4.400	—	—	—	—	—	16-a
	Karahisar	800	134	26	—	—	—	17-a
	Fillbe	45.900	—	—	—	—	—	19-b
	İnebahtı	403	—	—	—	—	—	23-a
B E Y T Ü L M A L G E L L I R L E R I	Kocailli, Tekfurdağı, Hamidilli, Prizren	25.591	—	—	—	—	—	24-b
	Silistre	10.393	—	—	—	—	—	33-b
		26.000	—	—	—	—	—	34-b
		13.130	—	—	—	—	—	3-a
		8.000	141	—	—	—	—	7-a
		5.000	—	—	—	—	—	8-b
		6.812	—	—	—	—	—	N
		13.940	—	—	—	—	—	9-a
		15.000	—	—	—	—	—	14-b
		30.000	500	100	—	—	—	16-a
C I Z Y E	Dubrovnik Emirleri	524	—	—	—	—	—	2-a
	Karaboğdan Voyvodası	825.000	—	—	—	—	—	5-a
	Eflâk Voyvodası	1.100.000	—	—	—	—	—	8-a
	Erdel Kraliçesi	—	10.000	—	—	—	—	9-a
C i z e - i G e b r â n	Köstendil Liva'sı	198.000	—	—	—	—	—	3-a
	Kasrı	1.300	—	—	—	—	—	17-a
	İnebahtı	1.300	—	—	—	—	—	23-a
A V A R I Z	Avlonya	50.197	—	—	—	—	—	8-a
	Hersek	110.240	—	—	—	—	—	8-b
	Yenipazar	12.440	—	—	—	—	—	N
	Tirnova	40.500	—	—	—	—	—	14-b
B A H Â - I N Ü Z Ü L		16.479	19	—	—	—	—	13-a
		4.000	—	—	—	—	—	14-b
		28.070	—	—	—	—	—	16-a
		2.443	—	—	—	—	—	19-b
		27.590	—	—	—	—	—	21-b
		1.200	—	—	—	—	—	33-b
		172.898	—	—	—	—	—	34-a
		900	—	—	—	—	—	35-b
	Rüsûm-u gebrân	7.500	—	—	—	—	—	7-a
	İспенçe-i gebrân	639.360	—	—	—	—	—	7-a
	Rüsûm-u tezkire	30.000	45	2	63	—	—	9-a
		7.068	—	—	—	—	—	14-b
	Rüsûm-u berevât ve Ahkâm-ı şikâyât	13.470	—	—	—	—	—	16-a
		10.000	—	—	—	—	—	22-b
		12.123	—	—	—	—	—	24-a
		30.566	—	—	—	—	—	28-a
	Âdet-i Ağnam	10.723	—	—	—	—	—	17-a
		21.779	—	—	—	—	—	28-a